Békési Bertold

A MAGYAR HONVÉDSÉG KÖZÉPFOKÚ SZAKKÉPZÉSÉNEK KAPCSOLATA A SZAKKÉPZÉSI TÖRVÉNNYEL

XX. század végének gyorsan változó világában hazánk is alapvető társadalmi-gazdasági átalakuláson megy keresztül. A társadalmi berendezkedés változása, a piacgazdaságra való átmenet össztársadalmi méretekben is jelentős megrázkódtatást okoz, de egyben gyökeresen átalakítja az egyes emberek életét is. A legfontosabb tényező talán az emberi erőforrás és annak fejlesztése. Az ember teljesítőképes tudása az, mely hosszú távon meghatározza a társadalom lehetőségeit, elősegíti fejlődését vagy éppen megszabja határait. Az emberi erőforrás fejlesztésén belül is kiemelkedő fontossága van az oktatásnak, képzésnek és szakképzésnek. [1]

A foglalkoztatási problémák szaporodásával leginkább a szakképzés került a figyelem középpontjába. A munkaerőpiacon végbement változások nagymértékben differenciálták az egyes munkavállalói rétegek helyzetét. Felértékelődött a szaktudás. A korszerű szakmai ismeretekkel bírók — akik tisztában vannak nemcsak szakmájuk mesterfogásaival, hanem — birtokában vannak az ahhoz szükséges készségekkel és kiegészítő ismeretekkel is az elmúlt évtizedekhez képest lényegesen jobb elhelyezkedési lehetőségekkel rendelkeznek, és kiemelkedően magas jövedelemre tehetnek szert. Ezzel szemben áll a másik véglet. A szakmával nem rendelkezők vagy azt csak kontár módon elsajátítottak köre, akik munkanélkülivé válnak, vagy legalábbis ez a veszély állandóan Damoklész kardjaként lebeg fejük felett. A munkaerőpiac változása természetesen ösztönző erőként hat a fiatalok, de a kevésbé fiatalok szakképzési ambícióira és törekvéseire is. Az egyéni erőfeszítések mellett azonban állandóan visszatérő kérdés, hogy milyen változások szükségesek a szakképzési rendszer egészében, annak struktúrájában, tartalmában, irányításában, finanszírozásában stb.

Feltevődik a kérdés — miután a szakképzésnek elsősorban nem a jelenre, hanem a jövőre kell koncentrálnia —, hogy merre halad a világ, és hogyan tudunk ebbe az új világba beilleszkedni.

TÖRTÉNETI VISSZATEKINTÉS

Az ok amiért erről a témáról írok, megemlékezésre sarkall ugyanis 1996-ban — a honfoglalás millecentenáriumi évében — ünnepeltük a magyar iskola

születésének ezredik évfordulóját. A Géza fejedelem által hazánkba hívott bencés barátok 996-ban Szent Márton hegyén — a mai Pannonhalmán — megalapítják az első szerzetes iskolájukat, ettől az eseménytől számítjuk a magyar iskoláztatás kezdetét. [2, 3]

Az intézményes katonai iskolák — mint a magyar közoktatás történetének fejezetei — jóval fiatalabb múltra tekinthetnek vissza. A középfokú katonai oktatás ez évben száznegyven éves, hiszen az ország első középfokú katonaiskoláját 1856-ban alapították Kőszegen. Az eltelt másfélszáz esztendő alatt 26 katonai középiskolát alapítottak Magyarország területén, ezek között vannak a legújabb korban létesített katonai szakközépiskolák. Az első katonai kollégium 1974 óta működik Egerben, majd 1992-től mint honvéd gimnáziumként.

A neveléstörténet feldolgozta a magyar iskolák ezeréves történetét, a magyar iskolarendszer kialakulásának folyamatát. E hosszú, nehézségekkel teli folyamat napjainkban is tart, sőt az elmúlt években jelentős változások is jellemezték. Elég csak az új közoktatási és szakképzési törvényt vagy az új Nemzeti Alaptantervet (NAT) említeni.

Ezzel egy időben jelentős változások történtek a középfokú katonai szakképzésben is, melyek azonban még közel sem kaptak széleskörű nyilvánosságot.

A Magyar Honvédség feletti civil kontroll, a polgári társadalomba való integrálódás és a polgári életben is konvertálható tudással rendelkező tiszthelyettesi állomány kialakításának igénye iniciálta a katonai szakképzés átalakulását.

A SZAKKÉPZÉS HAZAI FEJLŐDÉSE

Ebben a fejezetben áttekintjük a hazai szakképzés fejlődését és a középfokú oktatás alakulását napjainkig. Ennek átfogó, részletes feldolgozása több helyen is megtalálható. Például dr. Mezei Gyula a szakképzés hazai fejlődésének három lépcsőjét említi [4, 5, 6]:

— az iparoktatás;
— a szakmunkásképzés a tanonciskolákkal kezdődik;
— a nagyüzemekre épített szakmunkásképzés.

Tekintsük át ezen felsorolás tartalmát részletesebben.

Az iparoktatás

A szervezett iparoktatás először Angliában vált általánossá. Korán felismerték, hogy az ipar rohamos fejlődése elképzelhetetlen a szervezett iparoktatás megteremtése nélkül. Az angol ipari üzemek olyan mértékben érezték szükségét a szervezett utánpótlásképzésnek, hogy ezt magukra vállalták. Az állami iparoktatás először Belgiumban terjedt el még a XVI—XVII. században. Itt tettek kísérletet arra, hogy rendes iskolákban szervezett elméleti és gyakorlati okta-

tással oldják meg az iparképzést. Ennek rendszerét fogadták el egymás után Németországban, Ausztriában, s ennek alapján alakult ki Magyarországon is az iparoktatás rendszere.

IPAROKTATÁS MAGYARORSZÁGON

Magyarországon több száz évre tekint vissza a szakoktatás (az inasok és a legények oktatása a céhekben, nemzeti rajziskolák, majd vasárnapi iskolák fejlődtek ki). A szervezett, iskolai jellegű szakoktatás a XIX. század második felére tehető. A kezdeti lépések néhány ismertebb dátuma Horváth Károly szerint a következő [7]:

— 1867-ben újjáalakult az Országos Iparegyesület;
— 1868. évi népoktatási törvény megteremti mind az alapfokú mind a középfokú szakmai képzés jogi alapját;
— 1871-ben a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium széles körű tanácskozást hív össze az ipari szakoktatás kérdésében;
— 1877. évi országgyűlési előterjesztés. Az iparitanuló-iskolák szervezete. A középipartanoda szervezete (Trefort Ágoston szakképzési tervezete.);
— 1892-ben megalakul az Országos Iparoktatási Tanács;
— a századfordulóra a szakképzés már önálló képzési rendszer: felső ipariskola, közép ipariskola, ipari szakiskola, iparostanonc iskola.

A szakmunkásképzés a tanonciskolákkal kezdődik

A tanonciskolák állításáról az 1872. évi VIII. majd az 1884. évi XVII. törvénycikk intézkedik. Az alsó- és középfokú szakoktatás szervezetének modernizálása és tartalmi újrarendezése az 1892. évi törvénnyel indult meg. Ez a törvény írja elő, hogy *„minden község, melyben legalább 40 iparos és kereskedőtanonc van, köteles tanonciskolát fenntartani... A mester felelős az inas iskolalátogatásáért, és köteles iskolaeszközökkel ellátni a tanulót. Az oktatás heti 9 órában folyik."*

Az 1936. évi VII. törvény kimondja, hogy *„ tanoncul csak olyan egyén alkalmazható, aki legalább az elemi iskola 6. osztályát sikerrel elvégezte."* Az iparos tanoncok 90%-a a kisiparban tanult. Mezőgazdasági szakképzés pedig az ezüst- és aranykalászos gazdaképző tanfolyamokon folyt.

A nagyüzemekre épített szakmunkásképzés

A második világháború után, 1949-ben született meg az ipari tanuló törvény (IV. törvénycikk), mely már a nagyüzemekre építette a szakmunkásképzés rendszerét, s az állam vált a szakképzés fő szervezőjévé, a nagyüzemi gyakorlóképzést is az iskola alá rendelte. Csak kevés szakmában és kis létszámmal folyt ilyen módon a tanulóképzés az 1950—53-as években a szakmák egy részében pedig szünetelt a képzés. Az 1960-as évek elején alakult ki az intenzív szakmunkásképzés.

Az ipar erőltetett fejlődése, az új ipari üzemek és iparágak keletkezése hatással volt a szakmai képzés struktúrájára. Egyes, korábban fontos szakmák elvesztették jelentőségüket, más szakmák tartalma megváltozott, új szakmák keletkeztek.

Az 1961. évi III. oktatási törvény foglalkozott a szakmunkásképzéssel is. Létrehozta az érettségit és egyúttal a szakmunkás-bizonyítványt is adó négy évfolyamos szakközépiskolák szervezetét. Azt a célt tűzte ki, hogy a szakmunkásképzés alapvető iskolatípusa a szakközépiskola legyen, a hagyományos szakmunkásképzés pedig fokozatosan szűnjön meg. A gazdaság teherbíró képessége azonban a törvény megvalósítását irreálissá tette.

Az 1969. évi VI. törvény — amely módosította az 1961. évi III. törvény célkitűzését — és annak végrehajtási utasítása mondta ki először, hogy a szakmunkásképző iskola középfokú oktatási intézmény, amely szakmunkásképesítést és nem befejezett középiskolai képzést nyújt. Mindennek következményeként a követelmény rendszert a szakma struktúráját illetve a szakmát úgy kell meghatározni, hogy a túlzott specializálódás megszűnjön, másrészt csak a valóban szakképzést igénylő tevékenység kerüljön a tanítandó szakmák jegyzékébe. Ezért a szakmák számának csökkentésére törekedett.

A törvény szellemében a szakmunkásképzés két típusa jött létre. A kevésbé elméletigényes szakmákra való felkészítés a hagyományos képzésben. Az elméletigényes szakmákra való felkészítés az emelt szintű képzés keretein belül készültek fel. Ez utóbbiak esti tagozaton folytathatták tanulmányaikat és két év alatt érettségi vizsgát tehettek.

A kétféle képzés 1974-től vált egységessé. Az iskolákban illetve az intézetekben tanítandó szakmák jegyzékét az Országos Szakmunkásképzési Jegyzék tartalmazza. Ezek száma többször változott. Az 1993-ban kiadott Országos Képzési Jegyzék (OKJ) már több mint 900 szakmát tartalmaz.

1990-től megkezdődött a nagyüzemi képzés leépülése. Megszűnt a munkaerőeloszlás korábbi rendszere, kialakulóban van a szabad munkaerőpiac. Mindez nagy változásokat hozott a szakmunkásképzésben. Megszűntek eddigi szakmák és helyettük új szakmák alakultak ki. Csökkent a tanulói létszám. Az eddigi tiszta profilú szakmunkásképző iskolák átalakultak és szakközépiskolai illetve gimnáziumi osztályokat indítottak.

ISKOLARENDSZERÜNK AZ 1993. ÉVI KÖZOKTATÁSI TÖRVÉNY ALAPJÁN

Az oktatási törvényben meghatározott iskolarendszer

Az előző fejezetben megismertük a hazai iskolarendszer fejlődését. Az 1993-ban megszületett LXXIX. törvény változásokat hozott iskolarendszerünkben. Ezeket a változásokat vesszük szemügyre a törvény rendelkezései szerint.

A törvény megerősítette a 16 éves korig tartó tankötelezettséget, a végrehajtására vonatkozóan azonban többféle lehetőséget is kínál. A törvény ugyanis létrehozza az egységes tíz évfolyamú általános iskolát, amely befejezésekor alapfokú végzettséget nyújt. A tizedik osztály elvégzése után át lehet lépni bármely iskolatípusba, de az átvétel feltételeit a fogadó iskola határozza meg. A törvény nem mondja ki, hogy az egyes szakmákban milyen időtartamú képzésre van szükség, úgy rendelkezik, hogy ezt az OKJ fogalmazza meg.

A szakoktatásban a szakképzési törvény a szakképzés fő tendenciájaként megerősíti a dualizmust. Kimondja, hogy a szakmai oktatás, a gyakorlati oktatás vállalatoknál, kisüzemekben, kisiparosoknál történjék, az iskola pedig az elméleti oktatásban vállaljon szerepet. A törvény kimondja, hogy szakmai oktatást 16 éves kor előtt nem lehet megkezdeni. [5]

A törvényt érintő bírálatok

Az egyik legtöbbször elhangzó bírálat az, hogy a törvény elmulasztotta a tankötelezettség meghosszabbítását. Erre pedig most lett volna a legjobb alkalom, hiszen a demográfiai apály következtében fogy a tanulói létszám, amely költségmegtakarítást jelent, ezt a tankötelezettség növelésére lehetett volna fordítani.

Általánosan jelentkező bírálat az is, hogy ez az iskolarendszer túlságosan korai szelekciót tesz lehetővé a tanulók számára. Ezek a szelektáló iskolák olyan programokat készítenek, olyan képzést nyújtanak, amelynek következtében nem tudnak tanulókat átvenni más iskolákból. Ez sérti az átjárhatóság követelményeit. Ilyen módon nem a tehetséges tanulók kapnak lehetőséget a gyorsabb fejlődéshez, hanem az anyagilag jól ellátott szülők gyermekei számára nyílik út a felsőoktatásba, belőlük alakul ki az elit. [5]

A MAGYAR HONVÉDSÉGBEN FOLYÓ KÖZÉPFOKÚ SZAKKÉPZÉS JOGI HÁTTERE

Ebben a fejezetben megnézzük azokat a jogszabályokat, amelyek alapján az oktatásnak, szakképzésnek a Magyar Honvédség által fenntartott középiskolákban folynia kell.

A honvédelmi miniszter és a művelődési és közoktatási miniszter *10/1997. (VIII.29.) HM—MKM* együttes rendelete a katonai középiskolák működésének sajátos szabályairól, amely a következőket mondja [8]:

A *közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény* (a továbbiakban: Kt.) 122. §-ának (9) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján — *„Az illetékes miniszter — a művelődési és közoktatási miniszterrel közösen — a fegyveres erők, rendvédelmi szervek működésének sajátosságaira tekintettel — szabályozhatja*

a tanulók jogaira és kötelességeire (10—12. §), a pedagógusok jogaira és kötelességeire (19. §) vonatkozó eltérő rendelkezéseket, a tanulói jogviszony létesítéséhez szükséges egészségügyi követelményeket, pályaalkalmassági követelményeket, valamint ezek megállapításának rendjét, a fenntartói irányítási jog ellátásával való megbízást." — a *szakképzésről szóló 1993. évi LXXVI. törvény* 55. § (2) bekezdésének — *„A szakképző iskolában a törvény rendelkezései szerint folyó szakképzést a közoktatási törvénnyel összhangban kell bevezetni."* — valamint a *honvédelemről szóló 1993. évi CX. törvény* (a továbbiakban Hvt.) és a *hadköteles katonák szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIV. törvény* (a továbbiakban Hkt.) előírásaira is tekintettel a következőket rendelte el [9, 10]:

A *19/1997. (VIII. 29.) HM—MKM* rendeletének hatálya a honvédelmi miniszter által alapított és fenntartott katonai középiskolákra, illetve ezek oktatóira és tanulóira, valamint a Magyar Honvédség érintett szervezeteire terjed ki. Éppen ezért a törvény *3. §*-nak (1) bekezdésében:

„A honvédelmi miniszter a hivatásos állomány utánpótlásának biztosítása érdekében az MH katonai szervezeteiként katonai középiskolákat működtet."

Valamint a *3. §* (2) bekezdésben:

„Az MH parancsnoka, vezérkari főnök — átadott fenntartói jogkörben — gyakorolja a Kt. 102–104.§-ában foglalt jogköröket, a közoktatási intézmény létesítése, megszüntetése, tevékenységi körének megállapítása és módosítása, illetve az intézmény vezetőjének kinevezése kivételével." [8]

A fentieket figyelembe véve, munkámat ezen törvények együttes feldolgozásával folytatom, kiemelve azokat az eltéréseket, amelyek a középfokú katonai szakképzésben tapasztalhatóak.

Ezeket tükrözi a honvédelmi miniszter *56/1995. (HK 31.) HM* utasítása a hivatásos tiszthelyettes- és tartalékos parancsnoki képzés átalakításával kapcsolatos feladatok végrehajtásáról, amely a Magyar Honvédség hosszú, valamint középtávú átalakításának kiemelkedő fontosságú feladatáról a hivatásos tiszthelyettesi (zászlósi), illetve tartalékos parancsnoki állomány minőségi utánpótlásának biztosításával foglalkozik. Ennek érdekében a szakképzésről szóló *1993. évi LXXVI.*, a közoktatásról szóló *1993. évi LXXIX.* törvényben foglaltak figyelembe vételével a *88/1995. (VII. 6.) OGY* határozatából adódó feladatok végrehajtására a honvédelemről szóló *1993. évi CX.* törvény *11. §*-a (1) bekezdésének 1. pontjában kapott felhatalmazás alapján a következő utasítást adta ki. Ezt az *56/1995. (HK 31.) HM 2. §*-nak (1) bekezdésében a következőket olvashatjuk:

„Az átalakítás végrehajtásához szükséges feladatok kidolgozására és a végrehajtás irányítására munkacsoport létesül. A munkacsoport vezetője a HM katonai ügyeket felügyelő helyettes államtitkára, helyettese a HM Oktatási és Tudományszervező Főosztály köz- és szakoktatási osztályvezetője..."

Továbbá a létrehozott munkacsoport feladata:
— *az átalakítással kapcsolatos feladatok meghatározása;*
— *az átalakításra vonatkozó javaslatok kidolgozása;*
— *a feladattervben szereplő munkák végrehajtásának felügyelete.* [11]
A következőkben vizsgáljuk meg több oldalról, hogy az utasítás hogyan realizálódott a valós életben.

Alapelvek

Dr. Szüdi János véleménye szerint a Kt. preambuluma mutatja, hogy a Kt. megalkotásakor a Magyar Köztársaság Alkotmányában biztosított jogok érvényesülése szerepel központi helyen. [12]

A művelődéshez való jog, a lelkiismereti meggyőződés és a vallásszabadság joga, az anyanyelvű oktatáshoz való jog, a tanszabadság és a tanítás szabadságának joga olyan, az alkotmányban rögzített jogok, melyeknek az oktatásban való érvényesüléséhez elengedhetetlen a törvényi szintű szabályozás. A közoktatásban foglalkoztatottak jogainak és kötelességeinek meghatározása mellett a célok között szerepel a gyermeki, tanulói, szülői jogok törvényi szintű rendezése is.

Azzal, hogy a parlament az oktatás területén három törvényt — közoktatási, szakképzési, felsőoktatási — alkotott, megszűnt az a szabályozásában egységes oktatási rendszer, amelyet az oktatási törvény hozott létre 1985-ben.

A három törvénnyel egymással szorosan összefüggő rendszerek jöttek létre, amelyek egymásra épülnek, egymást kiegészítik, egymás nélkül nem képesek működni, de mégis önállóak, s amelyek együttesen alkotják a magyar oktatási rendszert. Az oktatási rendszer alapja, kiindulópontja a közoktatás rendszere, hiszen ez alapozza meg a szakképzés és a felsőoktatás rendszerét is.

A *Kt. 2. §* meghatározza a közoktatás intézményeit, valamint leírja:

„Az iskola a szakképzésről szóló törvényben foglalt feltételekkel vehet részt a szakképzés feladatainak megvalósításában."

Ennek megfelelően a *Szt. 2. §*-ban felsorolja a szakképzés intézményeit, majd a második részben meghatározza a szakképzés irányítási rendszerét, a harmadik részben az *OKJ szerinti szakképzés* követelményeit, a szakmai vizsgákat és a negyedik rész harmadik fejezete pedig a tanulók jogait és kötelességeit.

A tanulók jogai, kötelességei

Azok a rendelkezések, amelyek alapján meg kell szervezni a nevelési-oktatási intézményben folyó nevelő és oktató munkát, a gyermek, a tanuló egészségét, fejlődését védik. A törvényi rendelkezések alapján a fenntartónak olyan helyzetet kell teremtenie, amely lehetővé teszi, hogy a nevelési-oktatási intézmény kialakításánál, berendezésénél, munkarendjének meghatározásánál biztosítsák a biztonságos és egészséges munkafeltételeket, életkörülményeket.

A hátrányos megkülönböztetés tilalmából következően írja elő a Kt. a személyiségvédelemhez, az emberi méltóság és jog tiszteletben tartásához való jogot. ezzel összhangban tilt mindennemű fizikai és lelki erőszakot, a testi fenyítés és kínzás kegyetlen, az embertelen büntetés vagy bánásmód alkalmazásának bármilyen formáját.

A nevelésben-oktatásban való részvétel joga szintén a tanulóhoz kötődő személyes jogosítvány. Mégis e körben a szülőnek lényeges szerepe van, hiszen megilleti az a jog, hogy meghatározza, gyermeke milyen életpályára készüljön.

Továbbá dönthet arról, hogy melyik nevelési-oktatási intézménybe kéri gyermeke felvételét (Kt. 13. §) vagy világnézeti meggyőződésnek megfelelően részt vegyen-e hit- és vallásoktatásban. [12]

A tanulókat megillető jogosítványok között találhatók olyanok, amelyek igénybevételéhez a szülő kezdeményezésére és ezt követően az iskola döntésére van szükség, s találhatók olyanok, amelyek gyakorlásához a tanuló elhatározása, nyilatkozata is elégséges. Egyes jogosítványok biztosítása pedig az iskola feladata anélkül is, hogy a tanuló részéről bármilyen kezdeményezés, kérelem érkezne.

Az iskola minden tanulói vagy szülői kezdeményezés nélkül köteles gondoskodni a rendszeres egészségügyi felügyeletről és ellátásról, továbbá arról, hogy a tanuló hozzájusson a szükséges információkhoz, megkapja a jogai gyakorlásához szükséges tájékoztatást.

A tanuló életkorától függetlenül, szülői hozzájárulás vagy beleegyezés nélkül jogosult arra, hogy szervezett formában véleményt mondjon az őt nevelő és oktató pedagógus munkájáról, megkapja az őt érintő kérdésekben a tájékoztatást, javaslatokat tegyen az iskola vezetőihez, pedagógusaihoz, az iskolaszékhez kérdést intézzen. Ugyancsak nem korlátozható az a joga, hogy részt vegyen a diákönkormányzatok munkájában, a diákképviselet választásában.

A szakképzésben részt vevő tanuló helyzete eltér az általános iskolai és a gimnáziumi tanulók helyzetétől. A szakképző intézményekben a szakmai vizsgára történő felkészítés része a gyakorlati képzésbe való bekapcsolódás is. A gyakorlati képzés keretén belül a munkavégzéshez hasonló körülmények között kell elsajátítani a szakmai fogásokat, ismereteket.

Tehát a tanuló munkát végez anélkül, hogy munkaviszonyban állna. Ily módon nem védik azok a szabályok, amelyek a munkavállalókat védik. Erre figyelemmel határozza meg a Kt. — összhangban a Szt. rendelkezéseivel — a Munka Törvénykönyvének azon szabályait, amelyeket a tanulók tekintetében a gyakorlati képzés során alkalmazni kell.

E tekintetben a katonai szakképző intézmények tanulóit azonos jogok illetik meg, mint a polgári tanintézetek tanulóit.

A Szt. a gyakorlati képzésbe való bekapcsolódás új formájaként bevezette a tanulószerződést. A tanulószerződést a tanuló és a gyakorlati képzést végző

gazdálkodó szervezet (jogi személy, jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság, illetőleg egyéni vállalkozó) köti. A tanulószerződéssel létrejövő jogviszony kihat a tanulói jogviszonyra is, mivel eltérően alakulnak a tanulót megillető juttatások, kedvezmények, a gyakorlati képzés szervezése, az okozott kár megtérítésével kapcsolatos felelősség. [10, 12]

A gyakorlati képzés e módon történő biztosítása a Magyar Honvédségnél nem került bevezetésre, így a tanulószerződéssel mélyebben nem foglalkozom.

Néhány szóban viszont meg kell említeni az iskolába felvett tanulók osztályba vagy csoportba való beosztását. E kérdésben — a szakmai munkaközösség, annak hiányában a nevelőtestület véleményének kikérésével — az igazgató dönt. Az osztályok, csoportok szervezésének szabályait a *Kt. 3.* számú melléklete tartalmazza.

A TANULÓI JOGVISZONY

Mindenkinek, aki a tankötelezettségét teljesíti, tanulói jogviszonyban kell állnia. A tanulói jogviszony keletkezése az igazgató döntésétől függ, aki elbírálja a felvételi és az átvételi kérelmeket. E döntésének meghozatalául azok a felvételi követelmények szolgálnak alapul, amelyeket az iskola a *Kt. 42.* § (1) bekezdése alapján meghatározhat.

Ezen kérdéskör vizsgálatakor a *19/1997. (VIII. 29.) HM—MKM* együttes rendeletének *2.* §-át alapul véve a következőket mondja:

„a) növendék: A Magyar Honvédséggel tanulmányi szerződés alapján jogviszonyban lévő — középiskolai évfolyamokra járó — tanuló;

b) középiskolai hallgató: a Hvt. 48. §-ának (2) bekezdése alapján katonai szakképzésben részt vevő, az MH-val tanulmányi szerződés alapján szolgálati viszonyban álló, hivatásos katonai pályára készülő személy." [13]

Mint a tanulók megnevezésből is látható, különbség van a két csoport között. A tanintézetek hallgatói önként jelentkeznek a tanintézetbe, de beiskolázásuk már a honvédelemről szóló *1993. évi CX.* törvény alapján, az alkotmányban előírt általános hadkötelezettség teljesítésére való behívással történik.

„A hadköteles katonai szolgálati viszonya az általános honvédelmi kötelezettség alapján az állam által egyoldalúan létesített jogviszony, meghatározott idejű katonai szolgálat teljesítése — kiképzés, át- és továbbképzés... — céljából." — olvasható a hadköteles katonák szolgálati viszonyáról szóló *1996. évi XLIV.* törvényben. [14]

E törvény *1.* § (1) bekezdésében olvasható az a mondat, mely megerősíti a fent leírtakat. Ez így hangzik:

„E törvény rendelkezéseit megfelelően kell alkalmazni a katonai szakképzésben résztvevő tényleges állományú hallgatókra is."

Ez a jogviszony a tanulói jogviszonytól tartalmában és minőségében is jelentősen eltér, jelentős plusz terhet róva a tanulókra.

A növendéki jogviszony a tanulmányi szerződés alapján jön létre és a Kt. 11. §-ban foglaltakon túl a növendék joga a *19/1997. (VIII. 29.) HM—MKM* rendelet 4. §-nak (2) bekezdése szerint:

„a) az igazgató engedélyével vendégtanulói vagy magántanulói jogviszonyt létesítsen;

b) a tanulmányi szerződésben foglalt keretek között tankönyv- és tanszertámogatásban, ruházati és élelmezési ellátásban részesüljön;

c) a kötelező kollégiumi elhelyezést ingyenesen vegye igénybe."

Az (5) bekezdés szerint a jogviszony megszűnik:

„a) a szerződés felbontásának napján;

b) a tanulói jogviszony megszűnésének napján;

c) a hallgatói állományba vétel napján."

A középiskolai hallgató jogviszonya a *19/1997. (VIII. 29.) HM—MKM* rendelet 5. §-nak (1) bekezdése szerint:

„A tanulmányi szerződés aláírása napján az állományba vétellel kezdődik."

A (2) bekezdés szerint a jogviszony megszűnik:

„a) a hivatásos állományba vétel napján;

b) a szerződés felbontásának napján;

c) a tanulói jogviszony megszűnésének napján;

d) a katonai szolgálati viszony megszűnésének napján."

A 6. § (1) bekezdése szerint a középiskolai hallgató a Hkt.-ben foglaltakon túl jogosult:

„a) ingyenes kollégiumi elhelyezésre; valamint

b) a tanulmányi szerződés szerint élelmezési, ruházati, tanszer- és tankönyvellátásra."

A középiskolai hallgató alapilletményre és a második félévtől kezdődően tanulmányi pótlékra is jogosult, amelyet ezen rendelet melléklete tartalmaz.

A TANULÓ KÖTELESSÉGE

A tanulónak kötelessége az előírt követelmények teljesítése, a szükséges vizsgák letétele. Az alap- és az érettségi vizsga megszervezésénél megoszlanak a feladatok. Az alap- és az érettségi vizsgát az iskola szervezheti a vizsgaszabályzatában meghatározottak szerint, ugyanakkor a vizsga követelményeit központilag, a miniszter határozza meg, és a vizsga elnöke is az iskolán kívülről érkezik. Nemcsak az alapvizsga- és az érettségi vizsgabizottság különül el az iskolától. A szakmai vizsgabizottság is független testületként működik. A vizsgát a szakközépiskola, a szakmunkásképző iskola és a szakiskola szervezi, azonban a vizsgabizottság elnökét a szakképzésért felelős miniszter bízza meg. A szakmai vizsgát a szakképesítésért felelős miniszter által meghatározott szakmai követelmények alapján kell megtartani.

A szakmai vizsga megszervezésére vonatkozó rendelkezéseket a *Szt. 14.* §-nak megfelelően a szakképesítésért felelős miniszter által meghatározott szakmai követelmények alapján és a szakmai vizsgaszabályzat rendelkezései szerint kell megtartani. Ezt a vizsgaszabályzatot a munkaügyi miniszter a *10/1993. (XII. 30.) MüM* rendelettel adta ki, majd e rendeletet a *4/1996. (V. 24.) MüM* rendelete módosította. [10, 15, 16]

A tanulói jogviszony megszűnése bekövetkezhet jogszabály rendelkezése alapján, a jogszabály erejénél fogva; a szülő a tanuló egyoldalú nyilatkozata alapján; illetőleg az iskola által hozott döntés jogerőre emelkedésének következtében. A tanulói jogviszonnyal kapcsolatos rendelkezések védik a tanulót, mivel a tankötelezettség fennállása alatt a jogszabály erejénél fogva, illetőleg az iskola által hozott határozat alapján a tanulói jogviszony nem szűnhet meg.

A katonai középfokú tanintézetek hallgatói jogviszonyban lévő tanulói természetesen e szempontból is eltérő elbírálás alá esnek, rájuk a már fentebb említett törvény előírásai a mérvadóak. [8]

A növendék kötelessége a *19/1997. (VIII. 29.) HM—MKM* rendelet 4. §-nak (4) bekezdésében a Kt. 12. §-ban foglaltakon túl, hogy:

„a) a középiskola szervezeti és működési szabályzatának előírásait betartsa;

b) a saját érdekkörében felmerült okból történő szerződésbontás esetén a szerződésben foglalt képzési költségeket visszatérítse;

c) a házirendben szabályozott módon részt vegyen a honvédelmi nevelést szolgáló rendezvényeken, és kollégiumi szolgálatot adjon;

d) a tudomására jutott államtitkot és szolgálati titkot megőrizze;

e) az eredményes érettségi vizsgát követően a hivatásos katonai szolgálatra történő felkészülés érdekében felsőoktatási vagy katonai szakképző intézményben folytassa tanulmányait."

A középiskolai hallgató kötelessége a *19/1997. (VIII. 29.) HM—MKM* rendelet 6. §-nak (3) bekezdésében a Hkt. II. fejezetében foglaltakon túl, hogy:

„a) a katonai szakképzés megkezdése előtt alapkiképzésben részt venni, és esküt tenni;

b) a középiskola szervezeti és működési szabályzatában meghatározott módon eleget tenni tanulmányi kötelezettségének;

c) a szorgalmi idő utolsó tanítási napját követő első vizsgaidőszakban a szakmai vizsgát letenni;

e) a tanulmányi szerződésben foglaltak szerint a tanulmányok befejezése után hivatásos állományba lépni."

Alkalmazási feltételek a szakképzésben

Úgy gondolom e területen túl sok eltérés a polgári és a katonai tanintézetek pedagógusai, vezetői között nem indokolt. Ezt hangsúlyozza ki munkájában dr. Szüdi János is, amikor a következőket írja [12]:

„A közoktatási intézményben nyújtott különböző szolgáltatásokhoz azonos, megfelelő képzettségű szakembert kell alkalmaznia minden munkáltatónak, függetlenül attól, hogy ki az intézményfenntartó. Azok a képesítési követelmények tehát, amelyek meghatározzák az egyes munkakörben való foglalkoztatás feltételeit, kötelezőek minden munkáltatóra."

A *Kt. 17.* § (1) bekezdése értelmében:

„...pedagógus-munkakörben az alkalmazható, aki az e törvényben meghatározott felsőfokú iskolai (egyetemi vagy főiskolai) végzettséggel rendelkezik."

A megfelelő felsőfokú iskolai végzettségek és szakképzettségek (a középiskolákra vonatkoztatva) a következők:

„e) középiskolában: — ha e törvény másképp nem rendelkezik, a készségtárgyak kivételével —, a tantárgynak megfelelő egyetemen szerzett tanári, a kilencedik évfolyam alatti évfolyamokon, emellett a korosztálynak megfelelő főiskolán szerzett tanári vagy pedagógiai;

f) a szakmai elméleti és a szakmai előkészítő tantárgyakat oktató pedagógusnak;

— középiskolában a szakiránynak megfelelő egyetemen szerzett tanári, szakiránynak megfelelő egyetemen folyó tanárképzés hiányában szakiránynak megfelelő főiskolán szerzett tanári, szakiránynak megfelelő tanárképzés hiányában szakiránynak megfelelő egyetemi, ilyen képzés hiányában szakiránynak megfelelő főiskolai;

— szakmunkásképző iskolában, szakiskolában a szakiránynak megfelelő tanári vagy a szakiránynak megfelelő felsőfokú iskolai.

g) középiskolában, szakmunkásképző iskolában és szakiskolában a gyakorlati képzést végző pedagógusnak a szakiránynak megfelelő tanári, illetve felsőfokú végzettséget tanúsító szakoktatói vagy a szakiránynak megfelelő egyetemi vagy főiskolai végzettség." [9, 12]

A *Szt. 17.* § (1) bekezdése szerint:

„A szakképző iskolában folyó szakmai elméleti, valamint gyakorlati képzést a közoktatási törvényben előírt képesítésű pedagógusok, illetőleg szakemberek láthatják el." [10]

A fenti követelményeket vizsgálva megállapítható, hogy tanáraink, oktatóink megfelelnek ezen követelményeknek.

A NEVELÉSI-OKTATÁSI INTÉZMÉNYVEZETŐI MEGBÍZÁS FELTÉTELEI

A nevelési-oktatási intézményvezetői megbízás feltételeit a *Kt. 18.* § tárgyalja. E paragrafus szerint a törvénynek az intézményvezetői megbízásra vonatkozó rendelkezéseit alkalmazni kell függetlenül attól, hogy ki az intézmény fenntartója. A vezetői megbízáshoz szükséges feltételek meglétét mindig aszerint az intézménytípus szerint kell vizsgálni, amelyre a vezetői megbízás szól. A ve-

zetőnek rendelkeznie kell olyan felsőfokú iskolában szerzett pedagógus szakképesítéssel, amellyel az adott intézményben pedagógus munkakört tölthet be.

A Kt. szerint középiskolában:

„Az intézményvezetői megbízás feltétele az egyetemen szerzett tanári képesítés és szakmai gyakorlat." [9]

Természetesen a Kt. ezen rendelkezése is érvényes a katonai tanintézetekben, amelyet bizonyít az új katonai szakképző iskolák vezetői beosztásaira kiírt pályázat, amely tartalmazza ezen követelményrendszert. [17]

A vezetői munkakör betöltéséhez előírt szigorú képesítési előírások alól a szakközépiskola, szakmunkásképző iskola és szakiskola vezetői megbízásnál a törvény kivételt enged. Lehetővé teszi ugyanis, hogy amennyiben a pedagógusszakképesítés megszerzésére nincs lehetőség, kiegészítő képzés — például mérnöktanár — keretében, a vezetői megbízást megkaphatja az is, aki a szakiránynak megfelelő egyetemen szerzett nem pedagógus képzettséggel rendelkezik.

A pedagógus kötelességei és jogai

A pedagógusok jogaival és kötelességeivel a *Kt. 19. §* (1) bekezdése foglalkozik. Meghatározza a pedagógus számára, hogy legfőbb feladatuk a tanulók nevelése, tanítása.

A pedagógusok kötelezettségei szoros összefüggésben állnak a gyermeki, tanulói és a szülői jogokkal, illetőleg azokkal a célokkal, amelyek érdekében a közoktatás intézményrendszerét létrehozták és működtetik. A pedagógus munkaköri kötelezettsége keretében köteles gondoskodni arról, hogy a gyermek, tanuló részére a szükséges ismereteket átadja, és mindent megtegyen annak érdekében, hogy elősegítse azok fejlődését. A pedagógus kötelezettségei között megtaláljuk azokat a feladatokat, amelyek a gyermeknél, tanulónál, illetőleg szülőnél mint jogosítvány jelennek meg. Ez a garanciája a törvénnyel biztosított jogok érvényesülésének, hiszen a pedagógustól e kötelezettségek teljesítését a Munka Törvénykönyve 103. §-a alapján a munkáltató számon kérheti.

A *19. §* (2) bekezdése részletesen taglalja a pedagógusok jogait. A pedagógus részére megállapított jogosítványok szoros összefüggésben állnak munkaköri feladataival, a nevelő és oktató munkával. A pedagógus jogai közé tartozik az ismeretek, a tananyag, a nevelés és tanítás módszereinek megválasztása, azonban e körben kötve van a foglalkozási, illetve a pedagógiai programhoz. Megválaszthatja az alkalmazott taneszközöket, tankönyveket és tanulmányi segédleteket, de választásához be kell szereznie a szakmai munkaközösség — egyébként nem kötelező — véleményét. Teljes szabadságot kapott a pedagógus a csoportjába, osztályába tartozó gyermekek, tanulók munkájának irányításához és a tanulók tudásának minősítéséhez.

Ahhoz, hogy a pedagógus munkáját megfelelően tudja ellátni, a munkáltatójának gondoskodnia kell arról, hogy a szükséges ismereteket megszerezhesse. A pedagógus nem zárható ki a nevelőtestület munkájából. E jogosítványa nem korlátozható azon az alapon sem, hogy nem teljes munkaidőben foglalkoztatják, vagy tevékenységét nyugdíjasként, vagy más jogviszonyban végzi. A pedagógus nem tiltható el attól, hogy továbbképzésben, pedagógiai kísérletben, vagy tudományos kutatómunkában vegyen részt. E jogosítványa azonban nem jelenti azt, hogy minden esetben a munkáltató köteles szabadságot biztosítani, illetőleg, hogy a szabadság idejére részére átlagkereset jár. A munkáltató csak az iskolarendszerű képzésben részt vevő munkavállaló, közalkalmazott részére köteles biztosítani a tanulmányok folytatásához szükséges szabadidőt.

A pedagógus jogai közé tartozik az is, hogy szabadon, minden megkötés nélkül vegyen részt egyesületek, kamarák tagjaként vagy képviseletében részt vegyen helyi, regionális és országos közoktatással foglalkozó testületek munkájában.

A pedagógus személyét, személyiségi jogait munkatársai, a nevelési-oktatási intézmény vezetői, a gyerekek, tanulók és a szülők kötelesek tiszteletben tartani. [9, 12]

A katonai tanintézetek pedagógusainak eltérő jogaik, illetve kötelezettségeik vannak, annak függvényében, hogy hivatásos vagy polgári állományban dolgoznak-e az iskolában. A polgári alkalmazottak az *1992. évi XXXIII. törvény* a közalkalmazottak jogállásáról, valamint az ezt módosító *1993. évi C. törvény* alapján látják el feladataikat, valamint a *19/1997. (VIII. 29.) HM—MKM* együttes rendelete *8. §*-ának (1) bekezdése a következőket mondja:

„A katonai középiskolákban tanító közalkalmazott pedagógus kötelessége, hogy a Kt. 19. §-ban foglaltakon túl a katonai hivatás megszerettetésére törekedve nevelje a növendékeket és a középiskolai hallgatókat." [8]

A hivatásos állományú pedagógusok esetében viszont a *19/1997. (VIII. 29.) HM—MKM* együttes rendelete *8. §*-nak (2) bekezdése a következőket mondja:

„A katonai középiskolákban tanító hivatásos állományú pedagógust — a Kt. 19. § (1—3) és (7—8) bekezdésében foglaltakon túl — a Hszt.-ben foglalt jogok illetik meg és kötelezettségek terhelik."

Ők egyrészt a honvédelmi törvény, másrészt az *1996. évi XLV.* törvény a hivatásos katonák jogállásáról szóló törvény alapján látják el szolgálatukat. Ennek értelmében a hivatásos katonák jogai egyes területeken korlátozottak, kötelezettségeik pedig meghaladják a polgári tanárokét. Például más szabályzók szerint történik a két állománykategória munkaidejének, szabadságának, munkakörének meghatározása, illetve más szabályzók szerint kapják járandóságaikat.

A közoktatási intézmények képzési feltételei

A *Kt. 38. §*-ban, amely a feladatok ellátásához szükséges feltételekkel foglalkozik, a következőket találhatjuk:

„A közoktatási intézménynek rendelkeznie kell a feladatai ellátásához szükséges feltételekkel. A közoktatási intézmény az alapító, illetőleg a fenntartó szerv által biztosított pénzeszköz, valamint egyéb bevételei alapján gondoskodik feladatainak ellátásáról. A közoktatási intézmények fenntartási és működési költségeit az évente összeállított és a fenntartó által megállapított költségvetésben kell előirányozni."

A munkaügyi miniszter a *Szt. 4. §* (1) bekezdés a) pontjában kapott felhatalmazás alapján kiadott *7/1993. (XII. 30.) MüM* rendeletének *3. §* (2) bekezdésében a következők olvashatók:

„A szakképző iskolába az OKJ-ben szereplő szakképesítésre tanulót csak akkor lehet beiskolázni, ha az előírt szakmai tantárgyak központi programjai (tantervei) kiadásra kerültek és az elméleti képzéshez szükséges tananyagok rendelkezésre állnak." [18]

E rendelet tehát rendezte az elméleti képzéshez szükséges tananyagok biztosítását, de nem foglalkozik a szakképzéshez nélkülözhetetlen szakmai elméleti és gyakorlati képzés kérdéseivel. Ezzel a területtel egy önálló rendelet foglalkozik, a munkaügyi miniszter által, a *Szt. 4. §* (2) bekezdés b) pontjában foglalt felhatalmazás alapján kiadott, az iskolai rendszerű szakképzés megszervezésére és a gyakorlati képzési helyek létesítésére vonatkozó feltételekről szóló *8/1993. (XII.30.) MüM* rendelet.

A rendelet *2. §* — a szakképzés megszervezése vonatkozásában — a következők olvashatók:

„Az Országos Képzési Jegyzékben meghatározott szakképesítésre történő felkészítés akkor szervezhető, ha a szakmai tantárgyak központi programjaiban (a továbbiakban: tanterv) foglaltak végrehajtása biztosított, illetőleg a képzés során fejlesztéssel biztosítható." [10, 19]

A szakmai elméleti képzéssel kapcsolatban a rendelet *5. §*-nak (1) és (2) bekezdése foglalkozik:

„(1) A szakképző iskolában a szakmai elméleti tantárgyakhoz, a szakmai-pedagógiai feladatok megfelelő feldolgozásához szükséges oktatástechnikai eszközök felsorolását az eszközjegyzék tartalmazza. Az eszközjegyzék a képzési feladatok teljesítéséhez szükséges eszközök minimumát határozza meg.

(2) Az eszközjegyzéket a szakmai elméleti tantárgyak tanterve határozza meg."

A gyakorlati képzéssel kapcsolatban a *8. §* rendelkezik:

„A gyakorlati képzés követelményeire való felkészítés feltételeiről, a képzési helyek létesítéséről a Szt.-ben és a Kt.-ben foglalt előírásoknak megfelelően a gyakorlati képzést szervező gondoskodik."

A gyakorlati képzés tantervében meghatározott alapképzést tanműhelyben, tangazdaságban, tanboltban, tankórteremben, tankertben, tanudvarban, tan-

konyhában, laboratóriumban, demonstrációs teremben, gyakorló- és szaktanteremben stb. (a továbbiakban: tanműhely) lehet megszervezni.

Ha ezek a feltételek nem állnak rendelkezésre, de a gyakorlati képzés követelményeire való felkészítés feltételei biztosíthatók, akkor a teljes gyakorlati képzés megszervezhető munkahelyi körülmények között.

A tanműhely felszerelésével a rendelet *11.* §-a foglalkozik részletesen.

Ebben a paragrafusban a következőket olvashatjuk:

„(1) A tanműhely felszerelését a szakképesítésenként kiadott felszerelési jegyzék tartalmazza. A felszerelési jegyzék a tantervben előírt gyakorlati képzési feladatok teljesítéséhez szükséges — közösen és egyedileg használt — oktatástechnikai eszközök, berendezések, gépek, műszerek stb. minimumát határozza meg, amelyek nélkül a gyakorlati képzés követelményei nem teljesíthetők.

(2) A felszerelési jegyzéket a gyakorlati képzés tanterve határozza meg.

(3) A tanműhelyi gyakorlati képzésben használt eszközt (berendezést, gépet, műszert stb.) üzemképes, a munkavédelmi követelményeknek is megfelelő állapotban kell tartani, és karbantartásáról, felújításáról, illetőleg cseréjéről az eszközt gyártó (forgalmazó) által meghatározott rendben szükséges gondoskodni."

A későbbiekben a rendelet meghatározza, hogy a tanműhely működésének személyi feltételeiről a Kt.-ben előírtak figyelembevételével a szakképző iskola gondoskodik. Továbbá leírja, hogy az iskolai tanműhelyben a tanulócsoport létszámát a Közoktatási törvényben meghatározott normatívák szerint kell kialakítani.

A rendelet *16.* §-a ismételten kiemeli, hogy a Magyar Honvédség keretében működő szakképző iskolák tekintetében az eltérő sajátosságok figyelembevételével kell alkalmazni.

Az igaz, hogy a Kt. lehetőséget biztosít az oktatási intézményeknek — amennyiben ez nem sérti az alaptevékenységet — anyagi haszonszerzésre irányuló tevékenység folytatására. Ezt egyrészt a honvédelmi miniszter 31/1996. (HK 20.), 32/1996. (HK 20.), 33/1996. (HK 20.), 104/1997. (HK 1/1998.) valamint 105/1997. (HK 1/1998.) HM határozatai tartalmazzák.

Az intézet részben önállóan gazdálkodó, részjogkörrel rendelkező költségvetési szerv. A gazdálkodás rendjét és az előirányzatok feletti rendelkezési jogosultságot a fenntartó határozza meg. A gazdálkodási tevékenység felügyeletét a Honvédelmi Minisztérium és az MH gazdálkodási, pénzügyi és számviteli feladatokat ellátó központi szervei látják el.

Az intézet vállalkozási tevékenység keretében — az éves költségvetésének 20%-ig — oktatást végezhet. A vállalkozásból származó bevételeket és a vállalkozási tevékenység kiadásait az alaptevékenységtől elkülönítetten kell elszámolni. A vállalkozási tevékenység szervezéséért, valamint a számviteli rend betartásáért az intézet igazgatója a felelős.

A KÖZÉPFOKÚ KATONAI SZAKKÉPZÉS JÖVŐJE

Ebben a fejezetben szeretném a katonai szakképző iskolák mai helyzetéből kiindulva — illetve abból, ahogy ide eljutottak — megvizsgálni, mi lehet ezen intézmények jövője. Természetesen ezen vizsgálódás csak saját ismereteim, elképzeléseim szerint történik, a jövő majd megmutatja ezek mennyire voltak helyénvalóak. A katonai szakközépiskolák eddigi tevékenysége eléggé ellentmondásos, hiszen működésük mindig szoros kapcsolatban állt a hadseregben dolgozó hivatásos katonák — és kiemelten a tiszthelyettesek — helyzetével, ami pedig gyakran és drasztikusan változott (sajnos nem pozitív irányba) az elmúlt időszakban.

Azzal sokan egyetértettek, hogy a tiszthelyettesi pályát az érettségihez kellett kötni, hiszen a sorkatonák iskoláztatási színvonala is emelkedett, illetve bonyolult haditechnikai eszközök léptek rendszerbe. Az egyenletesebb, jobb színvonalú utánpótlás érdekében emelni kellett a pálya presztízsét az iskolai szint emelése által is. Ez gyönyörű idea volt, de nem valósult meg, mert megvalósításához hosszú, zavartalan időszakra lett volna szükség, de ez nem adatott meg.

Az átalakulásnak, az úgynevezett haderőreformnak — az alakulatok megszűnésének a fizetések elértéktelenedésének, díszlokációknak — első áldozatai (a fiatal tisztekkel együtt) a tiszthelyettesek voltak. A hadsereget nagy tömegben hagyták el ezen fiatalok. Az állományarányok megfordultak. 3-4 évvel ezelőtt 25%-al több tiszt szolgált mint tiszthelyettes! Napjainkra ez javult, de várhatóan 5 év múlva ez az arány 2:1 lesz, 10-15 év múlva kívánatos a 3:1 arány a tiszthelyettesek javára.

Az oktatói állomány szakmai pedagógiai továbbképzése olyan befektetés, amely mindenképpen megtérül. Ennek koordinálására megvannak a lehetőségek a honvédségen belül is, hiszen a ma is működő Katonai Középiskolák Igazgatósága tökéletesen alkalmas ennek megszervezésére, irányítására.

A szakmai munka színvonalának emelkedése viszonylag gyorsan megjelenhet a tanulmányi versenyeken, ami nagymértékben növeli egy intézmény ázsióját. Márpedig ha egy oktatási intézménynek jó híre van az adott településen, térségben, esetleg országosan, akkor a következő években már válogathat a jelentkezők közül. Ez további színvonal-emelkedés forrása lehet.

Egyik lehetséges módja a tanulói létszám növelésének a koedukáció. A katonai főiskolákon már évek óta tanulnak lányok, ugyanakkor a középfokú tanintézetekben csak elvétve. A katonai középiskolák ez irányú nyitása jelentős létszámnövekedést eredményezhetne. (A katonai középiskolákban már sok hölgy teljesít szolgálatot tiszti vállappal, tehát az esetleges kollégiumi felügyelet sem okozna nehézségeket.)

ÖSSZEFOGLALÁS

A cikkben bemutattam egy kis rövid történeti áttekintés keretein belül miért időszeri ez a téma. Megvizsgáltam a szakképzés fejlődését.

A cikkben átfogó képet adtam a katonai középiskolák kialakulásáról, fejlődésükről és mai gondjaikról. E vizsgálódás elvégzéséhez a szakképzési törvényt és a közoktatásról szóló törvényt vettem iránytűnek, hiszen e két törvény a módosításaival együtt már egy új iskolarendszer alapjait jelenti, tehát jól felhasználható egy átalakulóban lévő képzési rendszer elemzésére, értékelésére.

Az elvégzett munkát mindenképpen hasznosnak tartom, hiszen saját munkám során alkalmam volt az itt megismert, szabályzók adta lehetőségeket felhasználni.

Természetesen tisztában vagyok azzal, hogy e téma több oldalról is megközelíthető, más nézetek, álláspontok is vannak.

FELHASZNÁLT IRODALOM

[1] SZŰCS PÁL: Szakképzés az ezredfordulón. Tankönyvkiadó, Budapest, 1992.

[2] MARTINKÓ JÓZSEF: Középfokú katonaiskolák az ezeréves magyar iskolatörténetben. Magyar Honvéd, 1996/13. sz., 34—35. old.

[3] MARTINKÓ JÓZSEF: A Magyar Honvédség által alapított szakközépiskolák története (1976—1996). Repüléstudományi és Kiképzési Közlemények, 1996/1., 51—60. old.

[4] BÁBOSIK ISTVÁN—MEZEI GYULA: Neveléstan. Telosz kiadó, Budapest, 1994.

[5] MEZEI GYULA—SZEBENYI PÉTER: A közoktatás rendszere. BME, OKKER kiadó, 1997., 41—42. old.

[6] MEZEI GYULA—SZEBENYI PÉTER: Közoktatásrendszertan. BME, 1995.

[7] BENEDEK ANDRÁS: Oktatáselméleti kérdések a szakképzésben. Műszaki Kiadó, Budapest, 1995., 104. old.

[8] A honvédelmi miniszter 33/1996. (HK 20.) HM határozata a központi költségvetési szerv átszervezéséről. Honvédelmi Közlöny 20. sz., 1047—1048. old.

[9] 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról.

[10] 1993. évi LXXVI. törvény a szakképzésről.

[11] A honvédelmi miniszter 14/1998. (VIII. 15.) HM rendelete a katonai szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeinek kiadásáról szóló 1/1997. (I. 9.) HM rendelet módosításáról. Honvédelmi Közlöny 17. sz., 715—717. old.

[12] SZÜDI JÁNOS: A közoktatási törvény kézikönyve. Okker Oktatási Iroda, Budapest, 1994.

[13] Pályázati felhívás. Magyar Honvéd 1996/19. sz., 23. old.

[14] A munkaügyi miniszter 4/1996. (V. 24.) MüM rendelete a szakmai vizsgáztatás általános szabályairól és eljárási rendjéről szóló 10/1993. (XII. 30.) MüM rendelet módosításáról. Magyar Közlöny 1996/41. sz., 2476—2479. old.

[15] A munkaügyi miniszter 8/1993. (XII. 30.) MüM rendelete az iskolai rendszerű szakképzés megszervezésére és a gyakorlati képzési helyek létesítésére vonatkozó feltételekről. Magyar Közlöny 1993/191. sz., 11550—11552. old.

[16] A munkaügyi miniszter 10/1993. (XII. 30.) MüM rendelete a szakmai vizsgáztatás általános szabályairól és eljárási rendjéről. Magyar Közlöny 1993/191. sz., 11554—11562. old.

[17] A honvédelmi miniszter 56/1995. (HK 31.) HM utasítása a hivatásos tiszthelyettes- és tartalékos parancsnoki képzés átalakításával kapcsolatos feladatok végrehajtásáról. Honvédelmi Közlöny 31. sz., 1095—1097. old.

[18] Magyar Közlöny 1993/99. sz., 5259—5267. old.
[19] A munkaügyi miniszter 7/1993. (XII. 30.) MüM rendelete az országos képzési jegyzékről. Magyar Közlöny 1993/191. sz., 11524. old.
[20] 1996. évi XLIV. törvény a hadköteles katonák szolgálati viszonyáról. Honvédelmi Közlöny. CXXIII. évfolyam 13. sz.
[21] A honvédelmi miniszter 31/1996. (HK 20.) HM határozata a központi költségvetési szerv alapításáról. Honvédelmi Közlöny 20. sz., 1045—1046. old.
[22] A honvédelmi miniszter 32/1996. (HK 20.) HM határozata a központi költségvetési szerv alapításáról. Honvédelmi Közlöny 20. sz., 1046—1047. old.
[23] A honvédelmi miniszter és a művelődési és közoktatási miniszter 19/1997. (VIII. 29.) HM—MKM együttes rendelete a katonai középiskolák működésének sajátos szabályairól. Magyar Közlöny 1997/75. sz., 5263—5265. old.
[24] A honvédelmi miniszter 104/1997. (HK 1/1998.) HM határozata a költségvetési szerv megnevezéséről és tevékenységének meghatározásáról. Honvédelmi Közlöny 1. sz., 40—41 .old.
[25] A honvédelmi miniszter 105/1997. (HK 1/1998.) HM határozata a költségvetési szerv megnevezéséről és tevékenységének meghatározásáról. Honvédelmi Közlöny 1. sz., 41—42. old.